

5.1 Ironiškas santykis su savimi ir pasauliu

Atsakykite į klausimus ir atlikite užduotis.

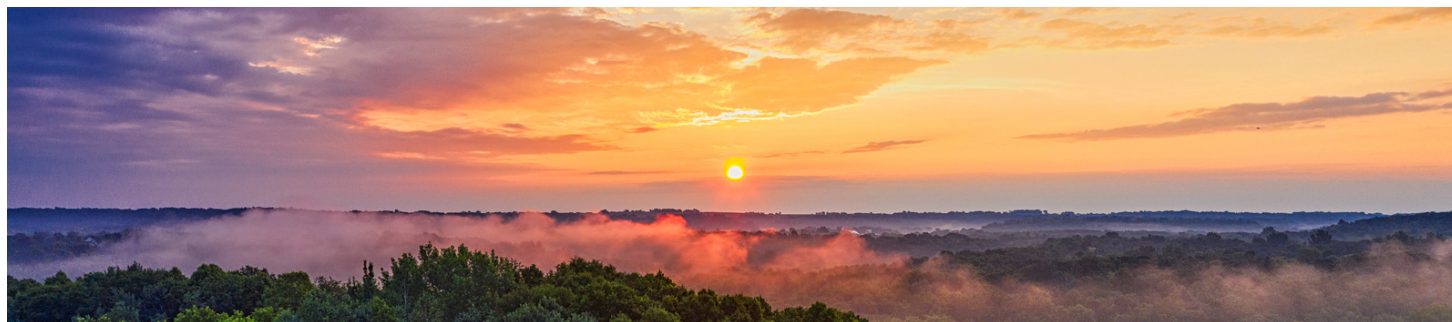
1. Kas yra ironija?
2. Pasvarstykite ir 3–5 sakiniais parašykite, kada žmogus pradeda ironiškai žvelgti į pasaulį ir į save?
3. Kokioje stovykloje buvo įkalintas B. Sruoga? Remdamiesi istorijos ir geografijos žiniomis, parašykite, kokioje šalyje buvo ši stovykla?

4. Kuriais metais rašytojas B. Sruoga buvo įkalintas Štuthofio koncentracijos stovykloje? Kaip manote, koks tai buvo laikotarpis?
5. Kokiomis gyvenimo sąlygomis teko gyventi rašytojui?
6. Kas kasdien lydėjo kiekvieną kalinio žingsnį?
7. Kas praktikavo tyčinį moralinį ir fizinį tyčiojimąsi iš žmonių?
8. Paieškokite informacijos apie B. Sruogą ir parenkite pranešimą.

Ironija – tai apsimestinis nežinojimas; terminas, vartojamas komiškumo forma – estetinis vertinimas, kuriam būdinga tyčinis prieštaravimas tarp to, kas vaizduojama, ir tikrosios prasmės; lengva, slapta pašaipa, humoro rūšis, paslėpta, sąmojinga pašaipa, pasityčiojimas; stilistikos priemonė žodžių prasmės atžvilgiu – tropas, posakis, žodis, kontekste įgyjantis reikšmę, visiškai priešingą tiesioginei.

Balys Sruoga kartu su keliasdešimčia kitų lietuvių kultūrininkų ir politikų buvo įkalintas Štuthofio koncentracijos stovykloje 1943 m. pavasarį. Areštai buvo nacių valdžios kerštas už sužlugusią mobilizaciją į SS dalinius. Stačia galva įmestas į teroro mašiną, rašytojas vos nepražuvo. Anot literatūros istoriko Algio Samulionio, „Kalinyš Štuthofe vidutiniškai išsilaikydavo tik tris keturis mėnesius. [...] Mirtingumo priežastys buvo alinantis beprasmiškas darbas, nepaprastai sunkios, nenormalios gyvenimo sąlygos – nuolatinis badas ir šaltis žmonių prigrūstuose lentiniuose barakuose, antisanitariška buitis, sekinančios, beveik visai negydomos ligos, dažnos epidemijos, atšiauri gamta (stovykla buvo įkurta prie jūros, žemiau jos lygio, po nedideliu smėlio sluoksniu plytėjo pelkė). Kiekvieną kalinio žingsnį <...> lydėjo nuolatiniai lazdų ir kumščio smūgiai, fizinis ir moralinis tyčiojimas, kurį praktikavo ne tik esesininkai, bet ir prižiūrėtojai iš pačių kalinių tarpo, daugiausia kriminalistai, teisti už sadizmą, vagystes, žudymą. Jie luošino žmones fiziškai (būdavo, kad ir užmušdavo) ir sudarė sunkiai pakeliamą nuolatinės psichinės įtampos atmosferą“. Laimė, dėl artimųjų protestų ir kitų aplinkybių lietuviai tapo „garbės kaliniais“ ir buvo išgelbėti nuo greitos mirties. Sruoga buvo paskirtas į lagerio raštinę ir liko ten ligi įkalinimo pabaigos.

5.1 Ironiškas santykis su savimi ir pasauliu

DIEVŲ MIŠKAS

Liūnai, kemsynai, kalneliai. Ant kalnelių, kažkieno galios supiltų iš balto smėlelio, – pušaitės, aukštos ir lieknos it senobiško ješiboto auklėtinės. Pakalnėlėse – berželiai, tokie paliegę, tokie nuskurdę, tarytum saulaitės malonės užmiršti našlaičiai našlaitėliai. Atkalniuose ir pašlaitėse – vaivorai, mėlynės, bruknės susipynė susiaudė į sultingą žalią kilimą, išmargintą uogelėmis. Daubose ir skersvėjuose – klumpabalų žolės, purienos ir viksvos.

Kadaise, seniai seniai, čionai jūros dugno būta. Tarytum audros metu bangos būtų netikėtai sustingusios, sukietėjusios, o jų paviršių šiaurės vėjai baltuoju smėleliu apibarstę būtų.

Ši vietelė prisiglaudė Šiaurės jūros pakrantėje, keturios dešimtys penki kilometrai į rytus nuo Gdansko miesto. Iki 1939 metų tai buvo mažai kam žinomas užkemsys. Šalia jos merdėjo mažas miestukas, beveik kaimas, Stutthof, kokių Vokietijoje buvo tūkstančiai. Miestuką su Gdansko miestu jungė asfaltuotas plentas ir siaurasai geležinkelėlis. Ir gyveno čionai patys nuobodžiausi žmonės Europoje – Prūsų vokiečiai, paskendę šiokiadienėje dvasios menkystoje, garbinę policininką ir virtuvę, laukiję tvarką ir alų, galėję ištisą savaitę duonos nevalgyti, kad tik tai šventadieniais jiems būtų leista karingu žingsniu iškilmingai gatvėmis pradūlinti ir didžiulį būgną pabambinti.

Stutthofo piliečiai, sekmdieniais norėdami jūroje pasiplukdyti, turėdavo pereiti tą sustingusią jūrą, tą jūros dugną, pušaitėmis, berželiais ir kemsynais apsisėlusį. Nors tų piliečių dvasia kad ir kaip būtų buvusi supolicinta, vis dėlto jie, įbridę į kemsingą plotą, pasijusdavo kažkaip šventadieniškai. Jau vienas vietos pavadinimas primindavo jiems, kad yra dar šis tas pasaulyje ir be policininko, ir be alaus.

Dievų miškas! – taip ši vietelė žmonėse iš senų senovės vadinosi. Kadaise, labai seniai, šiame miške dievai gyvenę. Savotiški dievai. Ne germaniškos kilmės. Ne Votanas, ne Toras. Gyvenę tenai lietuviškųjų dievų palikuonys. Gdansko apylinkės vietovės iš viso gana turtingos senovės padavimais ir legendomis, kuriuose nuostabiu būdu veikia lietuviškos kilmės ir lietuviškais vardais personažai. Perkūnas, Jūratė, Laumė, Patrimpas – nuolatiniai Gdansko srities jūros pakrančių, ežerų ir miškų gyventojai, nors tuos padavimus ir pasakoja Prūsijos piliečiai, besivadina vokiečiais. Iki 1939 metų po tą Dievų mišką šiokiomis dienomis klampinėjo tikrai uogautojos moterėlės ir grybautojai pensininkai, retkarčiais užklysdavo dar ir koks medžiotojėlis nenusisėkėlis. Šiaip buvo čionai tuščia ir nyku, tik lieknosios pušelės gailiai ošdavo, tarytum graudžiais atodūsiams dūšaudavo, prisimindamos tuos laikus, kada čionai linksmieji dievai šaunuosius pasiūtarojimus keldavo. 1939 metais Dievų miškas staiga atgijo, suirzo, suklibdėjo, lyg senlaikių dievai būtų į jį sugrįžę...

Ne, – jokie dievai tenai negrįžo: apsigyveno jame piliečiai, panašūs į velnius.

Iš Balio Sruogos kn. „Dievų miškas“

5.1 Ironiškas santykis su savimi ir pasauliu

Atsakykite į klausimus

1. Kas vaizduojama romano ištraukoje? Raskite ir išrašykite deminutyvus. Kaip manote, kokį atspalvį jie suteikia?

2. Kaip apibūdinama Študhofo gyvenvietė? Kas joje gyveno anksčiau? Kuo ji skyrėsi nuo kitų Vokietijos kaimų?

3. Kodėl Študhofo apylinkėse miškas buvo vadinamas Dievų mišku?

4. Kokie baltų mitologijos dievai yra minimi šioje ištraukoje? Parašykite, kuo šie dievai buvo svarbūs lietuviams.

5. Kokie žmonės po Dievų mišką klaidžiodavo iki 1939 metų?

6. Kada Dievų miškas atgijo? Remdamiesi istorijos žiniomis, pamąstykite, kodėl būtent šie metai yra minimi ištraukoje. Koks tai laikotarpis ir kodėl apie jį kalbama?

7. Į ką panašūs piliečiai apsigyveno Dievų miške?

8. Remdamiesi lietuvių liaudies sakmėmis parašykite, kuo skiriasi ir kuo panašūs Dievas ir velnias.
